

Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning (SOU 2026:10)

Tullverket har granskat utredningen mot bakgrund av myndighetens uppdrag och hur förslaget kan komma att påverka myndighetens verksamhet.

Tullverket får inleda förundersökning för brott mot bestämmelser om in- och utförelse av varor samt vissa andra brott som upptäcks i samband med att Tullverket genomför en kontroll eller utreder brott. Om saken inte är av enkel beskaffenhet ska ledningen av förundersökningen tas över av en allmän åklagare så snart det finns någon skäligen misstänkt. En allmän åklagare ska även ta över förundersökningen om det behövs av särskilda skäl. När en allmän åklagare leder förundersökningen får han eller hon anlita biträde av Tullverket, vilket innebär att åklagaren får använda Tullverkets utredningsresurser. Åklagaren får också uppdra åt en tulltjänsteman att utföra en viss åtgärd som hör till förundersökningen.¹ När Tullverket leder en förundersökning ska det som sägs i rättegångsbalken om undersökningsledare även gälla Tullverkets undersökningsledare. Tullverket bedriver även viss åklagarverksamhet genom egna tullåklagare. Tullåklagarna har befogenhet att föra talan i vissa bötesärenden² och ska bland annat fatta beslut enligt 3 kap. 3 § lagen (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot (2024 års förfarandelag), om tullåklagaren har talerätt. Tullåklagaren får även fatta beslut om förverkande enligt 3 kap. 4 § 2024 års förfarandelag, om värdet av det som ska förverkas uppgår till mindre än hälften av det prisbasbelopp som gällde då beslutet verkställdes och det är uppenbart att förutsättningarna för ett förverkande är uppfyllda.³ På Tullverket finns även särskilt förordnande tjänstemän som får inleda en utredning om självständigt förverkande. Ledningen av en sådan utredning ska snarast överlämnas till allmän åklagare.⁴

Tullverket välkomnar i allt väsentligt de förslag som utredningen lägger fram eftersom dessa bedöms öka möjligheterna för de brottsbekämpande myndigheterna att kunna

¹ 8 kap. 1-3 och 31 §§ tullbefogenhetslagen (2024:710)

² 9 kap. 1 § tullbefogenhetslagen

³ 9 kap. 2 § tullbefogenhetslagen

⁴ 2 kap. 3 § lag (2024:782) om förfarandet vid förverkande av egendom och åläggande av företagsbot

förverka brottsvinster och tillgångar som har sitt ursprung i brottslighet. Tullverket vill särskilt välkomna vissa delar av förslagen i betänkandet och framföra en del synpunkter.

Tullverkets ställningstagande

Processuella beslagsregler och utvidgade möjligheter till beslag (avsnitt 3)

Tullverket välkomnar förslaget om att alla typer av egendom ska kunna tas i beslag och att förverkandebeslag ska kunna bestå till laga kraft. Förslagen innebär en mer enhetlig reglering och innebär bättre möjlighet att säkra återtagande av brottsvinster. Tullverket har erfarenhet av att brottsmisstänkta efter frikännande dom i tingsrätten undanskaffat egendom. Den undanskaffade egendomen har då varit mycket svår att återvinna och svår att förverka i högre instans trots att den brottsmisstänkta dömts för brottet vid överprövningen.

Utredningar för att spåra tillgångar (avsnitt 4.6.2)

Tullverket är positivt till att det införs ett förtydligande i rättegångsbalken att det inom ramen för en förundersökning, om inte vissa undantag föreligger, ska utredas om det finns skäl att begära egendom förverkad. Även om Tullverket i många fall i dag i förundersökningar utreder om det finns skäl att förverka egendom, så bedöms förslaget innebära att förverkandelagstiftningen blir mer effektiv, samtidigt som de föreslagna undantagen från regleringen innebär att effektiviteten i den brottsbekämpande verksamheten bibehålls.

Användning av förverkad egendom (avsnitt 5.4.10)

Tullverket är positivt till att myndigheternas möjligheter att använda förverkad egendom i den egna verksamheten utvidgas. Tullverket kommer med detta förslag till exempel kunna behålla förverkat förpackningsmaterial samt kläder och liknande för att använda i beslagshanterings- respektive spaningsverksamheten.

Tullverket vidhåller behovet, som har framförts i tidigare remissvar⁵, om att också kunna behålla förverkad egendom för en annan myndighets räkning. Så som utredningen påpekar gjorde regeringen tidigare bedömningen att det då inte fanns skäl att utvidga möjligheterna att behålla egendom för annan myndighet, men att det skulle kunna finnas anledning att återkomma till den frågan när erfarenhet vunnits av hur de brottsbekämpande myndigheterna hanterat den nya regleringen. Tullverket har vid flertalet tillfällen fått förfrågningar från andra myndigheter, främst Polismyndigheten, om att behålla förverkad egendom för myndighetens räkning. Utöver de exempel som togs upp i Tullverkets tidigare remissvar har i närtid även inkommit förfrågningar om sällsynta vapen och ombyggda fordon från Polismyndigheten. Därmed bör 3 kap. 10 § i den nya lagen om säkrad och förverkad egendom formuleras så att den även omfattar lösöre som behövs i andra

⁵ Remissvar till utredningen Nya tullrättsliga sanktioner och skärpta åtgärder mot utförelse av stöldgods (SOU 2023:99) den 26 mars 2024, Fi2023/03236

myndigheters verksamhet. Spårbarhet och kontroll kan säkerställas genom att det formuleras i bestämmelsen att det även ska dokumenteras vilken myndighet som innehar lösöret och som har övertagit ansvaret för detsamma.

Tullverket anser att det dessutom behöver förtydligas hur regleringen i 3 kap. 10 § i den nya lagen om säkrad och förverkad egendom förhåller sig till specialregleringen i avsnitt 6.6.5 (7 § andra stycket narkotikastrafflagen (1968:64), i 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor och i 6 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel). Förslagets nuvarande ordalydelse i 3 kap. 10 § kan tolkas som att Tullverket m.fl. inte kommer att kunna behålla egendom som omfattas av specialregleringen, eftersom specialregleringen styr oskadliggörandet i de fall beslag tas enligt den. Mot den bakgrunden bör bestämmelsen i 3 kap. 10 § omformuleras så att det blir tydligt att möjligheten att ta beslut om att behålla egendom även omfattar sådan egendom som avses i specialregleringen och inte endast hänvisar till 3 kap. 9 §.

Regler om förtida försäljning och förstörande av egendom (avsnitt 6.6.5)

Tullverket är positivt till förslaget om den utökade regleringen gällande möjligheter att sälja och oskadliggöra säkrad egendom i förtid. Med denna utökning kommer Tullverket kunna förtida försälja och förstöra egendom som härrör från samtliga brott i Tullverkets direkta brottsbekämpning⁶.

Tullverket noterar dock att specialregleringen i 2 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. finns kvar. I 7 § andra stycket narkotikastrafflagen (1968:64), i 5 § lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor och i 6 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel hänvisas till bestämmelserna i 2 § 1 och 3 § lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. Tullverket kommer vid tillämpningen av dessa bestämmelser inte kunna fatta beslut om förtida försäljning eller förstörande av egendom i de fall förundersökningen leds av en allmän åklagare, då det är förundersökningsledaren eller åklagaren som ska ta dessa beslut enligt 2 § lag (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. Det framstår som omotiverat att ha kvar specialregleringen i denna del, eftersom Tullverket i motsvarande situation vid ett smugglingsbrott kan förtida förstöra narkotikan eller annan egendom som omfattas av ovan speciallagstiftning.

Ett tillägg i 3 kap. 3 § 2024 års förfarandelag (avsnitt 9.13.2)

Tullverket är positivt till utredningens förslag som möjliggör att åklagare, även tullåklagare, kan fatta beslut om att förverka egendom som har ett nära samband med egendomen och är av ringa värde, när de fattar beslut om att förverka egendom som uppenbart saknar legalt användningsområde. Detta kommer innebära en tydlig, enhetlig och effektiv reglering.

⁶ 8 kap. 1 och 2 §§ tullbefogenhetslagen

Ytterligare undantag från krav på delgivning (avsnitt 9.14.2)

Tullverket välkomnar utredningens förslag om att alla beslut om förverkande av egendom som saknar legalt användningsområde och sådana föremål som har ett nära samband med den egendomen och är av ringa värde inte behöver delges. Detta kommer effektivisera Tullverkets handläggning när beslut tas enligt 3 kap. 4 § 2024 års förfarandelag.

Frågor om tvångsmedel som saknas (avsnitt 9.16.3)

Tullverket är positivt till att tillämpningsområdet för tvångsmedlet undersökning på annat ställe, utökas till utredningar om självständigt förverkande och att det förtydligas att hämtning till förhör utan föregående kallelser, kan användas vid dessa utredningar.

Tullverket har uppmärksammat ytterligare ett sannolikt förbiseende angående avsaknaden av befogenheter kopplade till tvångsmedel. Denna brist har även uppmärksamrats i ett regeringsuppdrag.⁷ Tullverkets befogenheter avseende självständigt förverkande trädde i kraft något senare än för de andra brottbekämpande myndigheterna. Tullverket kan konstatera att tillgångar av stora värden regelbundet och systematiskt förflyttas över gränsen i post- och kurirflödet. I flera situationer har Tullverket konstaterat att försändelser med tillgångar av stora värden är ställda till personer som saknar legala inkomster och potentiellt skulle kunna vara förverkandesvarande.

Tvångsmedlet beslag av brev, telegram eller annan försändelse, som finns hos ett post- eller telebefordringsföretag, kan enligt 27 kap. 3 § rättegångsbalken användas om det för brottet är föreskrivet fängelse i ett år eller därutöver. Som utredningen redogör för listas det i 2 kap. 5 § 2024 års förfarandelag ett antal bestämmelser om tvångsmedel som är tillämpliga i utredningar om självständigt förverkande och ett antal begrepp som är typiska för en förundersökning och hur dessa begrepp ska förstås i en utredning om självständigt förverkande. Motsvarande förklaring till meningen ”endast om det för brottet är föreskrivet fängelse i ett år eller därutöver” saknas i 2 kap. 8 § i samma lag. Tullverket saknar därför befogenhet att ta en försändelse i beslag hos ett post- eller befordringsföretag om det inte finns anledning att anta att personen är misstänkt för brott, men det finns skäl att inleda en utredning om självständigt förverkande. På samma sätt som utredningen föreslår att ett tillägg görs i 2 kap. 5 § 2024 års förfarandelag som förklarar vad ”ett brott på vilket fängelse kan följa” ska ha för motsvarighet i utredningar om självständigt förverkande, bör det även enligt Tullverket göras ett tillägg i 2 kap. 8 § 2024 års förfarandelag som förklarar vad ”endast om det för brottet är föreskrivet fängelse i ett år eller därutöver” ska ha för motsvarighet i utredningar om självständigt förverkande. Bestämmelsen skulle förslagsvis kunna se ut så här:

⁷ Myndighetsgemensam redovisning om att stärka förmågan att återta bortavinster, slutredovisning av Ju2025/01525, s. 26.

2 kap. 8 §

Beslag och penningbeslag får användas i en utredning om självständigt förverkande enligt bestämmelserna om dessa åtgärder i 27 kap. rättegångsbalken, med undantag för 27 kap. 4 § andra stycket andra meningen samma balk. Vid tillämpningen ska det som där sägs om

– undersökningsledaren avse den som enligt 3 § första stycket 2 leder utredningen,

– åtal avse talan om självständigt förverkande, och

– endast om det för brottet är föreskrivet fängelse i ett år eller därutöver avse en utredning om självständigt förverkande.

Ikraftträdande (avsnitt 11)

Tullverket är angeläget om att förslagen kan träda i kraft så snart det är möjligt.

Tullverket anser dock att det generellt sett är problematiskt med lagstiftning som träder i kraft mitt i en semesterperiod. Förslagen kräver en hel del förändringar i Tullverkets it-system, utbildningsinsatser och framtagande av nya styrande och stödjande dokument.

Ändringar i it-system är ett tidskrävande arbete. När ikraftträdande läggs i semestertider krävs det särskilda insatser för att kunna bevaka produktionssättningar, eftersom det ofta är produktionsstopp för systemstöd under dessa perioder. Framtagande och genomförande av utbildning samt uppdateringar av styrande och stödjande dokument involverar ofta samma personer och är regelmässigt ett omfattande arbete med flera olika kompetenser. Tullverket anser med hänsyn till detta att ett ikraftträdande på våren är lämpligare.

Konsekvenser (avsnitt 12)

Tullverket gör bedömningen att förslagen kommer att medföra en kostnadsökning för personal med fyra årsarbetskrafter (totalt cirka 3,6 miljoner). Två årsarbetskrafter motsvarar det som utredningen pekat på för att kunna göra ett ökat antal finansiella utredningar, därutöver bedöms det finnas behov av ytterligare två årsarbetskrafter för att hantera det ökade antalet beslag som förslagen bedöms medföra.

Tullverket kommer enligt de bedömningar som gjorts även att behöva nya lokaler och säker förvaring av värdeföremål. Detta för att hantera det ökade antalet beslag som bedöms bli följden av förslagen och att beslag kan förväntas behöva förvaras under längre tid. En uppskattning av kostnaden görs till cirka 7,2 miljoner per år för lokalhyra och cirka 1,5 miljoner som engångskostnad för inköp av säkerhetsskåp.

Därutöver uppskattar Tullverket kostnaderna för förändringar som kommer krävas i it-system till cirka 300 000 kronor.

Ärendets handläggning

I detta ärende har överdirektören Bodil Taylor beslutat. Föredragande har varit verksjuristerna Micaela Nordberg och Kajsa Johansson. I den slutliga handläggningen har även rättschefen Sofie Lindblom deltagit.

TULLVERKET

Bodil Taylor

Kopia till:

Finansdepartementet, S3

Tullverket

Verksledningsstaben

Kommunikationsavdelningen

Tullkriminalavdelningen

Kontrollavdelningen

Förvaltningsavdelningen